

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы Өртээ 2 көп.

1969 чылда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң Күрүне планының дугайында Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң ХО ОЙЛУЗУ

Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң Дээди
Совединиң доктаадыры болза:
1-ги чүүл. Эвилелиниң Соведи биле Националлар Соведи-
ниң план-бюджет болгаш адырлар комиссияларының эдигле-
рин барымдаалап, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң кири-
гени 1969 чылда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң
Күрүне планын чулдурут деп санаар.
2-ги чүүл. 1969 чылда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүде-
риниң Күрүне планының кол көргүзүлгелерин мынчалдыр басы-
лар:

(1968 чылдазынга болаарга, өзүлде хуузу)	
хөгжүдөлгө болгаш чымдага ажылдар национал орутла	6,5 хуу
үлөтүр продукциязы, оон ичинде:	7,3 хуу
бүдүрүлгениң чепсек-хөгжүдөлгө бүүдүрeri	7,2 хуу
хөгжүдөлгө барааннарын бүүдүрeri	7,5 хуу
күрүнеиниң төптүк капитал салымшыкнарын	8,4 хуу
транспортун бүгү хөгжүдөлгө чүк саарылгазы	5,6 хуу
улус ажыл-агыйынын талазы-биле ажыл төлөп- риниң фондзу	6,6 хуу
үлөтүрүң ажыл-чорудулгазындан арыг орутла	14,1 хуу
3-ну чүүл. Үлөтүрүшкенин 1968 чылдазынга де- дизаарга, мынчалдыр хандылар:	
чоңун кижини санынга онааштыр боттут орутлалар	5,5 хуу
күрүне болгаш кооператив салымнын үүрмөтөп садар бараан саарылгазы	7,5 хуу

чоңа амдырал хандырылганын ачы-дузалары	21 хуу
күрүнеиниң капитал салымшыкнарынның күсели- биле чуртталга бажынарынның ийити шөлү	9,4 хуу
күрүне бюджетинде турар, школа назымы четпээн урууларын албан черлеринге уруулар саны	6,4 хуу
школааларга болгаш узаткан хүнүг бадүктерге өөреникчилер саны	14,3 хуу
дээди өөредилге черлеринге өөреникчилер хүлэп алары	0,8 хуу
ортумак тускай өөредилге черлеринге өөреникчи- лер хүлэп алары	5 хуу
амнедге черлериниң оруннарын саны	3,5 хуу
4-ну чүүл. 1969 чылда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөг- жүдериниң Күрүне планының талазы-биле, Эвилелиниң Сове- диниң болгаш Националлар Совединиң доктаамал комиссия- ларының: план-бюджет комиссияларының, үлөтүр, тран- спорт болгаш харылзаа талазы-биле, тузут материалдарынын үлөтүрүң болгаш тузут талазы-биле, кедээ ажыл-агый та- лазы-биле, улус өөредилгениң, өртем, культура талазы- биле, сазыг талазы-биле болгаш амдырал хандырылганынын талазы-биле комиссияларынын кылган түннелеринде тайыл- былаттыгнал санал, сүмелерин база ССРЭ-ниң Дээди Сове- диниң палаталарынын хуралдарында депутаттарын чулга- лаан санал, сүмелерин чулгаажырын, оларнын талазы-биле чөгүрү шийитилерин үндүрерин ССРЭ-ниң Министрлер Чө- вүлелинге дагылар.	

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунун Даргазы Н. ПОДГОРНЫЙ,
ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунун Секретары М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1968 чылдың декабрь 13.

1969 чылда ССРЭ-ниң Күрүне бюджединиң дугайында Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң ХО ОЙЛУЗУ

Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң Дээди
Совединиң доктаадыры болза:
1 чүүл. ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң киригени,
Эвилелиниң Совединиң болгаш Националлар Совединиң план-
бюджет болгаш адырлар комиссияларының хүлэп алганы-биле
1969 чылда ССРЭ-ниң Күрүне бюджетин бүгү орутлалар та-
лазы-биле 134.097.736 муң рубль түнге, чарыгалдар
талазы-биле 133.898.408 муң рубль түнге, орутлалары чары-
галдарындан 199.328 муң рубль түнге ажып турар кылдыр
болаар.

2 чүүл. 1969 чылда ССРЭ-ниң Күрүне бюджетинде күрүне
болгаш кооператив бүдүрүлгелериндең база организацияла-
рындан орутлалары — саарылга үндүрүң, бүдүрүлгө фон-
дулары дээш төлөвирин, шуут доктааткан төлөвирлерин, арыг
орутлаларын хостуг артыгын, арыг орутлаларын личилгелерин,
олча-ажыг үндүрүң болгаш социалистиг ажыл-агыйдан өске-
даа орутлалары — 121.644.170 муң рубль нити түнге
доктаалар.

3 чүүл. 1969 чылда ССРЭ-ниң Күрүне бюджетинде улус
ажыл-агыйын ашпаандырынын чарыгалдары — аар үлөтү-
рүң, тузут индустриязын, чинк болгаш аш-чөм үлөтү-
рүң, кедээ ажыл-агыйын, транспортун, чуртталга-коммунал
ажыл-агыйын болгаш улус ажыл-агыйынын өске-даа адыр-
ларын улам ынай хөгжүдөлгө — 58.318.367 муң рубль
нити түнге доктаалар.

4 чүүл. 1969 чылда ССРЭ-ниң Күрүне бюджетинде соци-
ал-культура хемчеглеринге дөзөвилелерин — бүтү-ниити
өөредилге школаларына, техникумдарга, дээди өөредилге
черлеринге, өртем-шпичиле албан черлеринге, профессио-
нал-техниктиг өөредилге черлеринге, библиотекаларга, клуб-
тарга, театрларга, паралаатга, радио замчылыгына база
чымызышкын болгаш культура талазы-биле өске-даа хем-
чеглерге, амнедгелерге, уруулар асылеринге, санаторияларга
база калык камгалда болгаш куш-даныр культура талазы-
биле өске-даа хемчеглерге; пенсияларга болгаш пособиелерге
— 51.117.126 муң рубль нити түнге, оон иштинден күрү-
неиниң социал страхованиениниң бюджетиниң талазы-биле
14.843.805 муң рубль түнге доктаалар.

5 чүүл. 1969 чылда ССРЭ-ниң Күрүне бюджетинде чурт-
тут камгалалына дөзөвилелерин 17.702.000 муң рубль
түнге доктаалар.

6 чүүл. 1969 чылда ССРЭ-ниң Күрүне бюджетинде күрүне
аргачырга органдарынын, күрүне аргалар, сул болгаш
прокуратура органдарынын ажаалда-дезевилелерге дөзөвиле-
лерин 1.640.868 муң рубль түнге доктаалар.

7 чүүл. 1969 чылда эвилел бюджетин орутлалар талазы-
биле 73.510.169 муң рубль түнге, чарыгалдар талазы-биле
73.510.841 муң рубль түнге, орутлалары чарыгалдарындан
199.328 муң рубль түнге ажып турар кылдыр болаар.

8 чүүл. 1969 чылда эвилелдекен республикаларын Кү-
рүне бюджеттерин орутлалар болгаш чарыгалдар талазы-
биле 60.587.567 муң рубль түнге доктаалар, оон иштинден
эвилелдекен республикаларын айып-биле:

Россия Совет Федеративтиг Социалистиг Республика	32.193.433
Украин Совет Социалистиг Республика	10.446.476
Белорус Совет Социалистиг Республика	2.499.616
Узбек Совет Социалистиг Республика	2.616.109
Базах Совет Социалистиг Республика	4.561.378
Грузин Совет Социалистиг Республика	1.153.625
Азербайжан Совет Соци- алистиг Республика	1.227.587
Литва Совет Социалистиг Республика	1.112.380
Молдав Совет Социалистиг Республика	680.623
Латви Совет Социалистиг Республика	770.645

ЖИТОМИР ОБЛАСТЬ. Но-
воград-Вольскийн мал
азыраар антибиотиктер заво-
дуун коллективни СЭКП ТК-
ның октябрь Пленумунун
шиятпирлерин боттут ажыл-
хөгжүдөлгө харылаш тур-
ар. Бүдүрүлгө чери бо чы-
тын планда ажыг мал азы-
раар чүс-чүс килограмм био-
мощияны бүдүрүп үндүргөн.
килограмм продукцияны бот-
тотканын чингиз хемчээ бир
рубль. Ол бүдүрүлгө черинин
мал азыраар биомощияны—Со-
вет Эвилелинде ан чинк өр-
тектиг.
Ушкун кварталдың түндү-
дөрин боттуту заводу ССРЭ-
ниң Министрлер Чөвүлели-
нин чанында микробиология
үлөтүрүңүн Кол эргелелиниң
бүдүрүлгө черлериниң соци-
алист чарыжының ийги чө-
рин тыгаскан. Заводтун кол-
лективни В. И. Ленинниң то-
руттуңун хүнүңден бээр 100
чыл болурун төлсигит уткуу-
ру дээш чарыжышпаан. 1968
чылдың декабрь 13-те чыл
планын күсүлгөдүн хүлээн-
ген.
ЧУРКУТА: лаборатория эр-
гелелини коммунист С. К.
Полужная биле лаборант
Т. С. Дыкина. Продукцияны хө-
ргөлдөкчилерге чорудуп бээр-
ниң бетинде ону кыл хынаар.
П. Бойкоңун фотоу, СЭТА-
ның фотохрониказы.

1967 чылда ССРЭ-ниң Күрүне бюджетиниң күсүлдөзүнүн дугайында отчётту бадылаар дугайында

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң доктаалы

Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң Дээди
Совединиң доктаадыры болза:
1967 чылда ССРЭ-ниң Күрүне бюджетиниң күсүлдөзүнүн
дугайында отчётту орутлалар талазы-биле 117.160.501 муң

рубль түнге, чарыгалдар талазы-биле 115.241.919 муң
рубль түнге, орутлалары чарыгалдарындан 1.918.582 муң
рубль түнге ажып турар кылдыр болаар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунун Даргазы Н. ПОДГОРНЫЙ,
ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунун Секретары М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1968 чылдың декабрь 13.

ССР Эвилелиниң болгаш эвилелдекен республикаларның Чер хоойлузу үндөзүннениң бадылаар дугайында

Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң

ХО ОЙЛУЗУ

Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң Дээди
Совединиң доктаадыры болза:
1-ги чүүл. ССР Эвилелиниң болгаш эвилелдекен респу-
бликаларның Чер хоойлузу үндөзүннениң бадылаш, олар-
ны 1969 чылдың июль 1-ден эгелеп күштүг болдулар.
2-ги чүүл. ССР Эвилелиниң, эвилелдекен республика-
ларның Чер хоойлузу үндөзүннениң күштүг болдулары-

нын чурумун доктааларын болгаш ССР Эвилелиниң хоой-
лузу үндөзүннениң бадылаш, оларны 1969 чылдың июль 1-ден
эгелеп күштүг болдулар.
3-ну чүүл. Эвилелдекен республикаларның хоойлузу үн-
дөзүннениң бадылаш, оларны 1969 чылдың июль 1-ден
эгелеп күштүг болдулар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунун Даргазы Н. ПОДГОРНЫЙ,
ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунун Секретары М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1968 чылдың декабрь 13.

БИСТИН РЕСПУБЛИКАДА

Чыл планы күсүттүнген

„Тыва даг-дүгү“ комбинаттан

Беш чылдың үшкү чымы-
зын өрткөн 11 айларын
«Тыва даг-дүгү» комбинаттын
коллективниң сорттут даг-дүгү
бүдүрер талазы-биле чыл
ооналганын ажыг күсүткөн,
ону амга чедир 2588 тоннага
планда ажыг берген. Эрткен
айлар дүргүзүлгө бергенде
даг-дүгү нитииниң 22878
тонна болган. Моон алгаш
көөрге, алгаш социалистиг
хүлээнгенин ажыг күсүткөн
база илден болуп келген,
а хүлээн — чылда 23600
тонна сорттут даг-дүгүн бээр
ужурут.

Комбинаттын пехтериниң
болгаш участкаларынын тала-
зы-биле он бир айлар дүргү-
зүлгө план күсүлдөзүн мын-
дыг болган: рудниктин кол-
лективни чыл планын күсүл-
дөдөн, он бир айлар дүргү-
зүлгө алектри станциязынын
ажылчынарын база инженер-
техниктиг ажылдакчыларын
электрэнергия бээр планын
109,6, а чылдыг энергиязын
бээр — 122,3 хуу күсүл-
көн, септелге мастерсказы
биле кислород станциязынын
коллективтери чыл планын
ажыг күсүлгөдүн, ам план-
дан ажыг продукция бээрини
ооналгаларын күсүлгөдүн кирип-
кен. Балгал септелгенин пла-
ны өрткөн айларда элээн ажыг

күсүлгөдүн база айтыр
хөгжү.
Сорттут даг-дүгүн бээр та-
лазы-биле күрүне планын хуу-
саа бетинде күсүлгөдүн бол-
гаш улуг-улуг пехтерин 11
айлар планын ажыг күсүл-
көдүн комбинаттын бараан-
ныг продукция бүдүрерин.
ону саарар талазы-биле пла-
нын күсүлгөдүн утук илгил-
гит болган. Чылдың эгезинде
бээр бараанныг продукция бү-
дүрер талазы-биле планын
ажыг күсүлгөдүн 331 муң
рубль болгаш он саарынын
ажыг күсүлгөдүн — 510
муң рубль болган.

Амгы үеде «Тыва даг-дүгү»
комбинаттын ажыл-ишчилери
В. И. Ленинниң төртүткөн
хүнүңден бээр 100 чыл оон
төлөпигит уткууру дээш алган
социалистиг хүлээнгелерин
хуусаа бетинде ажыг күсүл-
дир дээш бүгү күштерин са-
лып, беш чылдың үшкү чы-
мын бүдүрүлгенин бүгү-лө
көргүзүлгенин талазы-биле
ажыг күсүлгөдүн кылдыр
дооар сорулганы салган
ажылдап турар.
Бо хөгжүе социалистиг чары-
жытын улам боттут, чогадым-
чы организациялар утук роль-
ду ойнаар.

АЖЫЛ ХАЙНЫЫШКЫННЫГ

Чазанадан медалзаны, болза, «Искра»
колхозтун баштаар чери кедээ
машиналарын септариниң 7 эвенеларын
тургускан. ЭК эвенелар боттарынын ара-

амында социалистиг чарыжыг
турар.
Олар декабрының 5-ке чедир септе-
чөгүтүр 24 тракторларынын 8-ин септеп
алган.

Эвенелар аразында соци-
алистиг чарыжыг бир дугаар
оутурунда коммунист-механи-
затор Сат Шоошаны эвенело
чоруп турар. Ол эвенелар септе-
чөгүтүр 4 тракторун 2-ин
септеп болган ында кижиги бүү-
рүзү элчеге нормалын 140—
150 хуу күсүлгөдүн келген.

Оон ынай Ондар Маадыр-
оол, Ховалыг Кертик-оол олар-
нын эвенеларынын ажылын
база-ла эки деп санаан.

Механизаторлар Владимир
Ильич Ленинниң төртүткөн-
гөдүн бээр 100 чыл болуп
оюнга тураскааткан чарыжыг

Барыин-Хемчинтен кыска медээлер

Сөөлгү хүнүндө Барыин-
Хемчин районда хер улуг чаг-
ган. Ычангаш районда мал-
ды хур мыштагаларын кичи-
чээнгей салымшыкны күште-
лип турар. «Барыин» совхоз-
тун дирекциязы болгаш партия
комитети, мал чөмчөдүн
мурлавырларын, олар-белчир-
лерин чеп ажыгалар хемчег-
лерин чорудуп турар. Хөндө-
лөң салбырын малчынарын
үш немелде мыштагаларын
кылган.

Ак ивээ Советтин элчег-
лел сессиязы болуп өрткөн.
«Дөг-Төдөзи» совхозта ма-
шина-техниканы ажыгалы-
ны дугайында мол инженер
эш Ингай-оолдун илетилени
сессия чугаалашкан.

Сессия ол талазы-биле чет-
пестерин илетеркен, техника
ажыгалынын байдалын эки-
жидер хемчеглер талазы-биле
шиитпирин хүлэп алган.

Съезд ажыттыгнал

МОСКВА, 16. (СЭТА). Эви-
лелдер Бажымынын Колонна-
ды залында композиторлар
ның IV съездин дүң ажы-
лыг эгелээн.

Президиумга Коммунистиг
партиянын болгаш Совет ча-
зактын удуртукчулары көстүп
келгирге динииттиг адил час-
кашкыны-биле уткаан. Олар-
биле калы суратлыг совет му-
зыканттар, сөөдиниң аал-
чылары.

Композитор Д. Д. Шостако-
вич эге сөзү-биле съездин
ажыткан.

Дээди шаңнал

Октябрьннн социалистиг Улус револю-
циянын идеязы саякыккен совет музы-
ка уран чулунун хөгжүлгөзүн ачы-
лаары дээш база коммунистиг тургу-
зуктуна совет композиторларын идея-
кейлиг киркиргезин демдегешпаан.
ССРЭ-ниң Композиторлар эвилели ССРЭ-
ниң Дээди Совединиң Президиуму Ленин
ордени-биле шаңнаан.

Артистин бежен харлааны-биле

РСФСР-ның алдарлыг артисти, Тыва
АССР-ниң улустун артисти Кара-мыс На-
мзатова МУНЗУКТУН 50 харлааныга хол-
баштыр ону Тыва АССР-ниң Дээди Сове-
диниң Президиуму Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң Президиумунун Хүндүлө би-
жин-биле шаңнаан.

ДЭЭРДЕ — «ТУ-154»

Совет хамааты уюмчуу — аягы шайып техникамын-белек чечселеттинген хой талаагы болган пария аякка-агыт. Аэрофлоттун ак-көк оруктарынын узун дурту ам 500 муң километр ашкан. Газ-турбина шимчедикчилердиге, дүргөн чоруктуг, хой олуттуг корабльдер кол оруктарга ужудуу турар.

Аэрофлот — планетанын улут агаар-транспорт бүдүрүлгө-лөпчүлүгү дүрттүгү бир кезин аяаа оонажыр.

Аэрофлот деп малайлар демдектит агаар лайнерлер Евро-панын, Азиянын, Африканын болгон Американын 46 чурттарыне үргүчү ужудуу турар. Чүгөсө оюгу ийн чарт-кы чылдың дүргүзүндө белек Аэрофлоттун аякка-агыт 130 миллион кижи ажыгалаан. Хамааты уюмчуу-чүдүзү ку-чүлүгү самолёттары 2500 аякка агаар оруктарын, 3500 аякка хоорайларын болгон чурттагычылгы улут черлерин чагыс аай четки кылдыр харылаштырып турар. Беш чылдың ийн чылдың дүргүзүндө уюмчуу-чүдүзү самолёттарынын нияти хемчээли 1026 хуу уагган. Пассажирлер сөөртүрү 105,3 хуу өскөн.

Хамааты уюмчуу-чүдүзү аякка 250 аякка өрөм организа-цияларын ажыгалаан. 198 санитар-уяруу-чүдүзү станциялары чоң-го медицина дууламчанын көргүзө-биле чыда-ла чүс муң аякка ужудулга оонагалаарын күөсүдүн турар. Аэрофлоттун оруктарында бирги чергенч эң адегелдиге пассажир самолёттары ужудуу турар. Олардын арасында ийнги салгалдын

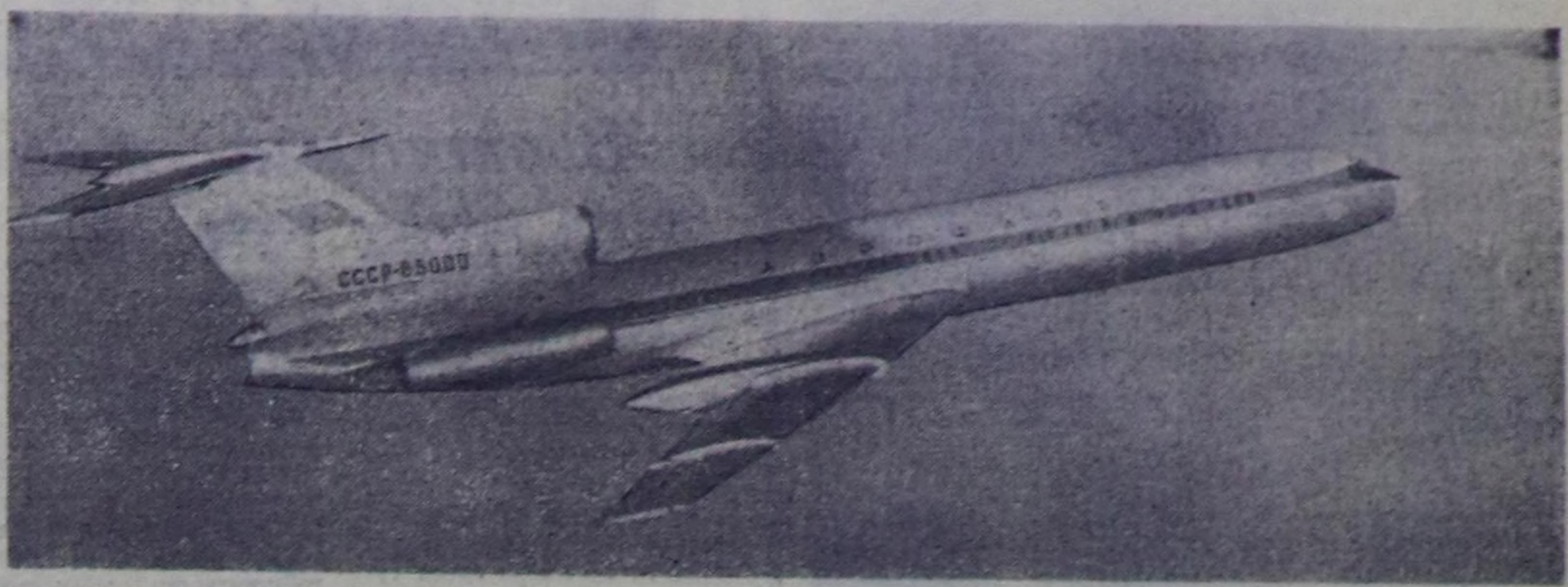
реактивти машиналары — «ИЛ-62» биле «ТУ-134» бар. Ун-ден дүргөн уяруу «ТУ-144» дээр пассажир самолётун ула-вас шенеп киртирер.

Кижилерге эки билингир «ИЛ-18», «ТУ-104», «АН-10» дээр чергенч илгыд машиналарынын орунуга «ТУ-154» дээр чаа магистральдык пассажир самолёт аякка киртирер. Ака-демик А. Н. Туполевин конструктор бюроу ону чогаалып тургускан.

«ТУ-154» деп чаа самолёттун баштайгы хевир физика-жы-жы ужууда ийн контурауу турбореактивтиг үш шимче-дикчилеге. Ол самолётка 160 кижи оорар. Бо самолёттун чартынан хевиринге кедизинде барган пассажирлер санын 220 кижи чедирерин бола турар. Ол машина агаар-бойду-сун эң пария байдалдарында белек ужулар. Бо самолёт дүргөн уяруу болгон ажыгалаа камналгалыг болур. Шимчедикчилерин самолёттун кууруунда кылган чорук пассажирлер оор черге шимчелерин болгон шимчелеринин чыдаадыр арганы берген. Шахта 850—920 километр дүргөн ужуулушаан, 11 муң метр чедир белек чорук болур. Хондурулган автоматтыг чорук болгон 30—40 метр чедир белек чыдаадыр бээр арганы хандыр апаратуу-бизе бо самолёттук чечселет.

ЧУРУКТА: «ТУ-154» ээлегенч шенеле ужудуушкун уюнда.

Е. КАСИН биле М. РЕДЬКИНИН ФОТОУ. СЭТА-ның фотохроникам.

ШАГААДА ЧИИРТИМ ЧЕМ

Чоокта чаа «Комсомо-льск правда» солуга кыдат журналист Цинь Чинин бир чүлүзү паралаан. Ол чүлү-дүн ады — «Байырдала аякка аман сактырып дуулаар».

Ол чем дээрте аяаа эвес, иччалла-даа ол ичдыг-ла эки эвес чем дээр. Билингир. Чүте дээрте ол чем чаагай аман-данын эвес, аяаау револю-сун кижи бүрүзүн чүрөнгө чүте чаагай болур. Ол чем эрегей революсундагы ич-дыг-ла таарымчалыг эвес бо-лур боор.

Бодан! Ким сен: аяаау ре-волюсун сен бе? азы эрегей революсун сен бе?

Билим меледизини соода кым-лаа чаа берип шыдаас дээрин билингир. Кижини бү-рүзүнө ол чем бир-бир аякка салыккан. Мен чаа бо-дунуң үдүмүн алдым.

Ол дээрте эдегелдиге чем. Кандыг-ла бир иштетип шы-дааган, репа шыдаан, хир-рөндиден болгон аяаау-бүрү олтартып даамдарында хайындырган бир-ле чиндин кара чүте.

«Култура» революцияны-н талаа-биле болуктун төлөкчелерин чүгөсө чеч-селетинген эдегелдиге меле-дизинде болгон. Садаа кыры-га туруп келген, оң чүгөсө алаан болаа:

— Динчар, динчар! Мао дарганын шын удурту-лаа-биле уулу похотун кир-жикчилер, солдатын хар-лаш далаарын аяаа, суг чоң хонзуларын артып чоруп тур-ган чылдарда олар чүте иштетип шыдаан болгон олтарт даамдары чип тур-ганар.

Хосталганын соода Мао дарганын мерген удурту-лаа-биле бис аас-кекениг чурттап турар бис деп оратор угулдуушкан. Хүн келер ту-дун-ла чурттагасы аяаа шим-шылды, черлик олт-сиген даамы чип турган үзүнчө дээр ээбиз бис. Иччалла-даа аар-берге эрткен бо

ним дугайын билеп алырынга дуулаар чечин бис силерге бараалганып туу бис. Бистин мерген угаанын баштыңы-аыстың биске берген чагай аас-кекенин эштер утпанын дээр бо чечин белеккан бис. Мооң чагыс соруаа-ла бо чүте.

Частын байырдалыа тавар-ыштыр дарт Маоуң 10 муң чылда, чааа катал 10 муң чыл-да, оон-лаа ийн 10 муң, ба-лаа катал 10 муң чылда чурт-таарын күзөөшкөн!

Олурушканын ол чүгөсө иччаллаа соода «Ура!»—деп, алтырып, чечин чип өгө-лөт.

Мен бо эдегелдиге чечин дайып чирини орадаштым. Оң аякка дээрте ас иштетип куулаура-ла берген. Оң кы-рында соок суг иштетип дээрте, дээрте, соода чок баа чок болган.

Аяаау улут борбак чем бар шыаап кылдыр бар-ла-шаа-биле дайынышаан, ча-ныма олуртанын бүдү хайгааран көрдүм. «Хунвей-бин» деп бижиктиг песту өш-түгө баган алган аяаа кы-жи маң дугаада олур. Ол кижини арай боорда чүлүм-дүрүшкөн, ол чечин чип олуртанын көргө, чирти-не чүте. Маң чылда олурган кыс доңгайын алган, ол чеч-ин арай боорда-ла дайып олурда, чечини аяаа иччал-лаан чакы туктун олурду. Менден ирак эвесе эрегелдиге аяаа олурган. Оң ады Цинь. Революсунг улут похот үзүнчө ол кижини улус шүптү хундулар. Улут похот-тун бергелерин дугайын ол чүгөсө, биске бир катал ичкетке-лаа кылган кижини.

«Гис болгон хаа» орунга хондоткен каан аяаа-бүрү чаа, даамдарын чир ужура таварып турган бис деп, ол чүгөсө алаан.

— Билим чорукка боо та-варкын, революция дээр ге-дериш шыдааган эрткен бо чүте.

ЧҮС БЕШ ШАННАЛ

— ВЛКСМ-ге бораан бол-дурган баштайгы маркаралын каяаа ундрегил? Ол марка-ларда чүп чүраама?

— Бирги беш чылдың чы-дарында комсомолду алдар-жыткан туулганын эң удууга тураскал болдурган маркаралын айттыр.

— Ала-чуртун Улут дай-нынын маадары комсо-молчулардан кынарга совет почта маркаралын тураскал болдурганмы? Ол кижилерин дугайында болгон оларын эрес-наадыр чоруктарынын иштетип чүп билир силер?

Филателистерин Бүгү-эн-дөш пинтлелин баштаар дүрүнчү «Победа» соода-лык «Филателия СССР» журналдык редакция-

лар илгы айттырыларын аяаа филателистерин ВЛКСМ-нин 50 чылдыг тураскал болдурган 2-ги Бүгү-эн-дөш конкурсуунуң кир-жикчилерине салган.

Суралам полария Совет Эвилелинц Мадыры Эрст Теодорич Кривель дала-лаа жюра ол конкурстун түндүгүндө чоокта чаа үн-дүргөн.

Конкурска 3500 аяаа филателистер киршикен, олар-нын иштетип даптыкыда (ГДР биле СССР) 50 кижини бар болгон. Совет көдө суур-ларда аяаа филателистерден 600 харым негел.

Конкурска негел харым-ларын боолу-чүгөсө биле хы-нап көргөн соода жюра 105 шаңдалы тыпсырын доктаа-ган.

Район шимдарычлары Оор-жаа, Куулар, Монгуш маркарал-даны кончу кошкан эгелээк. Олар ам шымак шимдарыч-чылардан «портреттин» (ин бирги салмада Х. Ооржаа Ондарын чаа тилээк).

С. ТАМБА.

Редактор К. К. КУДАЖИ.

КИНО

ДЕНАБРЬ 17-ДЕ
«НАЙРАЛ»: «Хуулгазын тон» 10, 2. «Дава сылдыстың адаанда» 12, 4, 5, 45, 7, 30, 9, 15 шактарда.
«ЕНИСЕР»: «Ынакыл болгон лиманды» 10, «19 хар-лымыда» 11, 50, 1, 40, 3, 30, 5, 20, 7, 10, 9 шактарда.
«КАА-ХЕМ»: «Мөңгө шимчешкининер» 3, «Бамың болгаш ээ» 4, 45, 6, 30, 8, 15 шактарда.
«ВОСТОК»: «Трембита» 10, 30, 3, 4, 45, 6, 30, 8, 20 шактарда.

ХАМААТЫЛАРЫН КИЧЭНГЕЛИНГЕ

Хамаатыларын аяаа-агылаарына мала-ла чорупар страхованин телеринин хуссааы сентябрь 3-те доо-аулаанын күрүне страхованин аргалыг сактагыч тур. Хуусааында кирбиз телеринге немедели кирер аяаа.

Телеринин көдө чердери — көдө Советтерге, хоорай-ларга—кирбикте, аяаада массаларына, күрүне страхо-ниин аяаа телеринде, агенттеринге кирер.

Күрүне страхованин эргелес.

ТЕХНИКУМУН СПОРТЧУЛАРЫНДА

Көдө аяаа-агыт техникуму Тыванын көдө аяаа-агыт дугаа дымка хой ортунам тускай эртеминг кадрларын белектен үндүргөн. Оларын хой кезин боттарын тускай эртеминг аяаа-биле, а чамдыктары партия, совет, комсо-мол болгон өскө-даа хой-ниини организацияларынын шу-гунда аяаа болган.

Оон-биле кады чыл бүрдө техникуму эрес-капшааг, бе-дик спортчу мергежидик спортчулар база дооууп ийн турар. Билдыларга Куулар Даржаа, Валентин Куулар (Чөөн-Хемчиге), Александр Бакулин (ВЛКСМ обкомунда), Кол Арайбан (Тогула), Март-оол (СЭП обкомунда), Нелли Мачалына (Каа-Хемде) болгон оон-да өскөдө хамаарылар.

Ленинча комсомолдун юбилейге 50 чыл чылдында техни-кум 100 аяаа массалык разрядчыларын белектен. Чангыс бо чылдын белек спорттук аяаа-бүрү хевирлеринге 4 кубокту тилеп алган.

Оон спортчулары чээрби чылдың дүргүзүндө 25 кубокту чаалап алган, оон 15-я техникумга мөргөз-биле арткан.

Спортчуларын эки спортчу хеп база аян кирер. Иччал-лаа техникумун чанка болгон XV спартакиадаа эге-дээринин мурнунда бамык, чараш спортчу хеп дээр курст-тар арасында конкурс база чарлаан. Аяаа оолдардан меха-низация салбырынч үшкү курууун спортчулар, уру-лардан агрономия салбырынч үшкү курстчулары тилээп.

Техникумун XV спартакиадаа баскетбол маркаралаа-биле ноябрь 24-те эгелээк. Ам 57 оюн эрткен, а оон түн-дө урутардан бухгалтерия салбырынч үшкү курстчу-лары, оолдардан механика салбырынч үшкү курстчу-лар аштырымын чок ойнап турар. Биле оолдарын 19, урутарын 17 командалары техникумун бирги чери дээр ойнап, ийн шүтү 288 сургуулар киржин турар. Спарта-киадаа программасында спорттук 8 хевир кири турар.

Иччаллаа оон ийити түндөлдө бо өрөдизге чылдың төң-чүзүндө үндүр. Аяаа тилээк курстарын командаларын ийитин чоруп кубоктар-биле болгон өртөктү чүлдер-биле шаңдаар.

Чаа өрөдизге чыл эгелээри билек, техникумда 18 сек-циялар аяаа эгелээк. Ону техникумун күш-культура башкылар Иван Смажеский, Валентина Овчина болгон бирги, ийити разрядтың сургуулары удуруу турар.

Ол секцияларда киржи турар кижилерин хар-наам аяаа-биле база ийн бөлүккө чарган. Секцияларда чүте сур-гуулар эвес, харын башкылар база киржин турар. Техни-кумун күш-культура залында спортчулар үзүбөс. Биле негелелин калдыг-даа хунеринде 15 шактан эгелээк орай кезежге чедир спортчу маркаралаар болгон, секциялар аяаа болган.

Техникумда күш-культураның улут башкы Иван Куу-мич Смажеский аяаа 20 чыл аяаа болгон. Бо үшүн иштетип ол чече аяаа спецнастерин спортчу мергежилерге өрөткөн дээр! Ур чылдарда кымак күш-аама дээр ону «Күш-аама шыгалар дээр» деп медаль-биле болгон «Күш-культуранын тергенин» деп хөрөк демдө-биле ша-наан.

А өскө күш-культура башкы Валентина Овчина ийн аяаа чыл аяаа болгон. Ол республиканың хаа спортчу-нун чемпиону. Оң удуртканы чип атлетика болгон хаа спортчу секцияларынын киржикчилери бо кууш болгон республиканың комсомол-профиздел кроууну тилекчиле-р болуп, шалчип чоруп кубокту чаалап алганар.

Республиканың дээр болгон ортунам өрөдизге черлер бо техникумун спортчу арга-дуржулаа аяаа оларга де-нежери күзөнт.

А. КУМАЯК.

РАССКАЗ

Азыранды

— Бо чүу аалчы апарды? — деп, Мария Финогенова оон бажыныга эргенч-не чедип кээр кожаа айттырган.

— Дүүн ранетка оорлап турган оолдарын бирээ-дир ийин.

— А маңа канчап чедип келген ол боор?

— Мындыг ийин мон, сал-дыкпастай-ла бээр—деп, Ма-рия Финогенова ачыгаан-мышаан, ранетка оорлап тур-ган оолдун төөгүзүн чугаалаар, чугаалаас азын тыпшай олурган.

Мария Финогенова Русе-конун оң-бүлөсүн дайып ур-жуулаа улут аяаа-шүжүгө таварышкан. Оон аяаа дайы-нын баштайгы чылдыга өгө-ген, а Тигелге хунуун бил-тип-ле мурунда олгу өткен. Чааскан артык.

— Кымың төлү боор ыч-чан? — деп, кожаа кааай адырылабастаа.

— Ой та, кым билер ону. Өскүс төл дивелес...

Дүргөн-оол ийн харлыг тур-да, оон аяаа чок апарган. Иччалла орта ону кырган-ача-аа Балчан-Сагаан ашак азы-рап алган. Кылаштан өрөнгөн ал-ла, Дүргөн-оол аяаа-хура-ган соондан маднан туруп бээр апарган. Кырган оңу көргөш, өрүң, «кончуг-ла ар өзүп олурар-дыр» деп болан-гылаар.

Иччалла турда школага өрө-нир үе келген. Ашак олуту чассылдып, эргелдиге турар-гылаа, Дүргөн-оол чакыт-та-рында барык ийн чыл хире оозаллаан. Сөөгү биче болгон, школага оозаллап кирерге аяаа болгон.

Шытаналга үзүндө Бал-чан-Сагаан чорган азын му-нуп алган бо-ла бээр. Кыш-таага апарган, ашак ол-дунга солун-сеткүүл номчутту-рун алыр. Дүргөн-оол ден чы-рымыга номчун олурда, оон эринини азынын эминин сорууга-биле дөмөй, бирле те-

гериктелип, бирде огу дилте-ри көстүп каап олурар. Ашак олутун бажыныга маспакта-ныпкан, үжүк-бижик билер апарган олутуа чоргалары-ны хөлчөк олурар. Ол хире-зинде олгу айттырган са-лырга, чамыкта тула бээр, иччалла-даа чандыр-соора ба-за харын бериптер.

— Тайга кырында ыш-бус кайын тыптып келер чүвө, кырган-ачай? — деп, Дүргөн-оол айттыр.

Кырган-ачаа ирей кезек боланын ора:

— Ийн адылар шай хайындырып турар чүрө-дир ийин, олугу — деп каар. Огу-лу кырган-ачанын чугаа-лааа сестериниң утказынга чедер дээр, ханы боданы бээр, а ирей таптыг-дыр бе? азын, сөгеленде каш борбак хондуу салын суйбай тулуп каап олурар.

Бо дээрте шагда-ла болган таварыштыг-дыр. Кырган-ачаа өлүп каарга, чымчак сеткил-дик кижилер Дүргөн-оолду урулар бажыныга апарып каан. Чеди класска чедир өрөнгөш, Дүргөн-оол оон каш-лаа катал дүргүнаан. Барыкы дег чери чок хире-зинде, ол бо-ла дегенер, чер албайн чорда, суруп четкеш, дедир экиээр. Урулар бажы-нынын эргелекчиз сөөдүр-дө ол ошут сүрбестен: кече хинчектенер боор...

Эдегелдиге дегенчкенин соода Дүргөн-оол төрөн суу-рунун маданынын чанынга турган. Кезеэ апарган. Бир казарты оол суурунун иштет-рин кирип кел чораш.

Агаарда дигелген дооууну аяаа бар чылдар хунуң кымыл хевирлери өң кирип-кен. Бадарын Дүргөн-оолдун эки Доржу болган.

— Бичин маңа! — дигеш, Доржу иштетрин суурун өрү суруп чорупкан. Удугаанда ийн эжикиш Доржунун ба-жынычче аякка ушкыжып-каш бар чораш.

Львовтун мотозаводунун кымыл үндүргөн чаа «МП-046» дээр мопед дүргөн чоруктуг, башкыларында болгон кам-налгалы машина. Хүн бүрүн чоруктарында, селүзүткөн-кижигер болгон үр уепин аяаа-чоруктарына ону аяаа болур. Бо мопед шапта 50 километр чедир дүргөн чорукту. Мопедтин дугайларын солутуруп ал болур болгон олар-нын кончуг дүргөн адырып ап-даа болур. Оң электери де-рининч системаа кайгамчык саймалангай. Кымар чүдө савазынга 0,5 литр кирер.

Б. ТРЕПЕТОВУН ФОТОУ. СЭТА-ның фотохроникам.

Редакциянын президи

Былал, Шетинкин — Бравченко куумчуу, бажы, № 3 ТЕЛЕФОНЫ: Редакторун 24-63, редакторун аяаа-агылаарын болгон пропаганда кылаанын 35-24, харысагалыг секретариат 23-25, партия аяаа-агылаарын 23-54, култура кылаанын 37-13, көдө аяаа-агыт кылаанын 21-47, уагтуу кылаанын 22-64, чааа база сөөк туртуу кылаанын 21-27, информатия кылаанын 20-60, бухгалтерияны 31-75, корректорларын 22-41, солун келбей барганга 32-75 телефонча болган.

Тыла АССР-нин Министрлер Чөвүлелинин чанында парлагга өргөлелин типография (Былал, Шетинкин — Бравченко куумчуу, 1).

Солун неделяда алды катал үнөр

ТС-01021.